

มาตรการกฎหมายการคุ้มครองผู้เช่าซื้อกรณีถูกยึดรถคืน : การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมาย ประเทศมาเลเซีย

Legal Measures for Protecting Hire-Purchase Consumers in Vehicle Repossession: A Comparative Study of Malaysia

วันเฉลิม ว่องสนั่นศิลป์^{1*}, ปพิชญา โออินทร์² และ สิริภัทร เพชรเต็ม³

Wanchalerm Wongsanansilp^{1*}, Papichaya Oin² and Siraphat Phettham³

¹ อาจารย์ประจำสาขา, คณะนิติศาสตร์, สาขานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Department lecturer, Faculty of Law, Department of Law, Hat Yai University

² นักศึกษาระดับปริญญาตรี, คณะนิติศาสตร์, สาขานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

² Undergraduate student, Department of Law, Hat Yai University

³ นักศึกษาระดับปริญญาตรี, คณะนิติศาสตร์, สาขานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

³ Undergraduate student, Department of Law, Hat Yai University

* Corresponding author, E-mail: Wanchlearn@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อกรณีถูกยึดรถคืน มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ให้เช่าซื้อในการกลับเข้าครอบครองรถที่เช่าซื้อคืนเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่างวด (2) เปรียบเทียบกฎหมายเช่าซื้อของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย และ (3) เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เช่าซื้อมากยิ่งขึ้น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ นักปฏิบัติทางกฎหมาย ผู้เช่าซื้อทั่วไป และผู้เช่าซื้อที่เคยถูกยึดรถ

ผลการวิจัยพบว่า กฎหมายเช่าซื้อของประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อสามารถบอกเลิกสัญญาและกลับเข้าครอบครองรถได้เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่างวดติดต่อกัน 3 งวด และได้รับหนังสือบอกกล่าวแล้ว แม้ว่าผู้เช่าซื้อจะได้ชำระค่างวดไปแล้วในสัดส่วนที่สูง นอกจากนี้ ผู้เช่าซื้อยังคงต้องรับผิดชอบในค่าขาดราคาภายหลังการขายทอดตลาดรถ ซึ่งอาจก่อให้เกิดภาระหนี้สินซ้ำซ้อน ในขณะที่กฎหมายของประเทศมาเลเซียตาม Hire Purchase Act 1967 ได้กำหนดมาตรการคุ้มครองผู้เช่าซื้ออย่างชัดเจน โดยหากผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินต้นเกินร้อยละ 75 ของมูลค่าตามสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องได้รับคำสั่งศาลก่อนการยึดรถคืน

จากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยเสนอให้มีการปรับปรุงกฎหมายเช่าซื้อของประเทศไทย โดยกำหนดเงื่อนไขว่าหากผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินตามสัญญาแล้วเกินกว่าร้อยละ 70 ผู้ให้เช่าซื้อจะไม่สามารถยึดรถคืนได้โดยลำพัง เว้นแต่จะได้รับคำสั่งศาล รวมทั้งควรกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกค่าขาดราคาให้มีความชัดเจน เพื่อสร้างความสมดุลและความเป็นธรรมระหว่างผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อ

คำสำคัญ: การเช่าซื้อ, การยึดรถคืน, ค่าขาดราคา, การคุ้มครองผู้บริโภค, กฎหมายเช่าซื้อ

Abstract

This study, titled “*Legal Measures for Protecting Hire-Purchase Consumers in Cases of Vehicle Repossession*,” aims to (1) examine the legal principles governing the rights of hire-purchase providers to repossess vehicles upon default in installment payments, (2) compare the hire-purchase laws of Thailand and Malaysia, and (3) propose legal reforms to enhance fairness for consumers.

This research adopts a qualitative approach, utilizing documentary analysis of relevant legal materials and in-depth interviews with key informants, including academic experts, legal practitioners, general consumers, and individuals who have experienced vehicle repossession.

The findings indicate that the Thai hire-purchase legal framework provides limited protection for consumers. Under current law, hire-purchase providers are entitled to terminate contracts and repossess vehicles when the hirer defaults on three consecutive installments after receiving formal notice, even where a substantial portion of the contract price has already been paid. In addition, consumers remain liable for deficiency balances following the resale of repossessed vehicles, which may result in compounded financial burdens. In contrast, Malaysian law under the Hire-Purchase Act 1967 establishes clearer protective measures by requiring a court order prior to repossession when the hirer has paid more than 75 percent of the contractual amount.

Based on these findings, the study recommends that Thai law should be reformed to require judicial authorization for repossession where the hirer has paid more than 70 percent of the contractual amount. Furthermore, clear legal provisions governing deficiency claims should be introduced to ensure fairness and balance between hire-purchase providers and consumers.

Keywords: hire purchase, vehicle repossession, deficiency balance, consumer protection, hire-purchase law

บทนำ

สัญญาเช่าซื้อเป็นรูปแบบของธุรกรรมทางการเงินที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในประเทศไทย โดยเฉพาะการเช่าซื้อรถยนต์ เนื่องจากเป็นกลไกที่ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถครอบครองและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงได้โดยไม่จำเป็นต้องชำระเงินทั้งหมดในคราวเดียว อย่างไรก็ตาม ลักษณะของสัญญาเช่าซื้อมีความแตกต่างจากสัญญาซื้อขายทั่วไป เนื่องจากกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังคงเป็นของผู้ให้เช่าซื้อจนกว่าผู้เช่าซื้อจะชำระเงินครบถ้วนตามสัญญา (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, ม. 572) ส่งผลให้ผู้เช่าซื้อมักอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบในทางกฎหมายและเศรษฐกิจ

ในทางปฏิบัติ เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อมักดำเนินการติดตามและยึดรถคืนอย่างรวดเร็วเพื่อบรรเทาความเสียหายของตน แม้มาตรการดังกล่าวจะเป็นสิทธิของผู้ให้เช่าซื้อในฐานะเจ้าของทรัพย์สิน แต่กระบวนการยึดรถคืนในหลายกรณีกลับก่อให้เกิดปัญหาการเอาเปรียบผู้บริโภค

โดยเฉพาะในประเด็นการขายทอดตลาดที่ผู้เช่าซื้อไม่สามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาขาย หากราคาขายต่ำกว่าหนี้ตามสัญญา ผู้เช่าซื้อยังคงต้องรับผิดชอบชำระค่าขาดราคาเพิ่มเติม ซึ่งสะท้อนถึงความไม่สมดุลของอำนาจต่อรองระหว่างคู่สัญญา (Rawls, 1999)

นอกจากนี้ หากหนี้ดังกล่าวกลายเป็นหนี้เสีย ผู้ให้เช่าซื้อยังสามารถโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่บริษัทบริหารสินทรัพย์เพื่อติดตามหนี้ต่อไปได้ ทำให้ผู้เช่าซื้ออาจถูกฟ้องร้องเรียกให้ชำระหนี้ภายในอายุความ แม้ว่าทรัพย์สินจะถูกขายไปแล้วเป็นเวลานาน ซึ่งปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงข้อจำกัดของกฎหมายไทยในการคุ้มครองผู้บริโภคในธุรกรรมสินเชื่อ (McKendrick, 2020)

เมื่อพิจารณาถึงที่มาของปัญหาดังกล่าว พบว่าส่วนหนึ่งเกิดจากกฎหมายไทยยังไม่มีข้อจำกัดหรือมาตรการควบคุมการยึดรถคืนอย่างชัดเจน โดยตามกฎหมายไทย หากผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อเกินกว่าสามงวดติดต่อกันและผู้ให้เช่าซื้อได้บอกเลิกสัญญาแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อสามารถติดตามยึดรถคืนได้ทันที (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, ม. 574) แม้ว่าผู้เช่าซื้อจะได้ชำระเงินไปแล้วเป็นจำนวนมากก็ตาม ในทางตรงกันข้าม กฎหมายของหลายประเทศได้กำหนดมาตรการคุ้มครองผู้เช่าซื้ออย่างเข้มงวดมากขึ้น เช่น ประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีกฎหมาย Hire-Purchase Act 1967 กำหนดเงื่อนไขก่อนการยึดทรัพย์สิน โดยผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินได้หากผู้เช่าซื้อได้ชำระค่าเช่าซื้อเกินกว่าร้อยละที่กฎหมายกำหนด เว้นแต่จะได้รับคำสั่งจากศาล (Hire-Purchase Act 1967) ขณะที่กฎหมายของสหราชอาณาจักรตาม Consumer Credit Act 1974 ก็กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถยึดทรัพย์สินได้หากผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินเกินกว่าหนึ่งในสามของราคาเช่าซื้อ เว้นแต่จะได้รับคำสั่งจากศาลเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ ในระดับสากล เช่น สหภาพยุโรป ยังให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้บริโภคในธุรกรรมสินเชื่อ โดยกำหนดมาตรการด้านการเปิดเผยข้อมูล การประเมินความสามารถในการชำระหนี้ และสิทธิในการถอนตัวจากสัญญา ซึ่งสะท้อนแนวโน้มของกฎหมายสมัยใหม่ที่มุ่งสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (European Commission, 2020)

ดังนั้น การศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อกรณีถูกยึดรถคืนในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศมาเลเซียและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิเคราะห์ช่องว่างของกฎหมายไทย และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากฎหมายให้สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ให้เช่าซื้อในการกลับเข้าครอบครองรถที่เช่าซื้อคืนจากผู้เช่าซื้อ เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อตามกำหนดเวลา
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการยึดรถหรือการกลับเข้าครอบครองรถที่ให้เช่าซื้อระหว่างกฎหมายของประเทศไทยกับกฎหมายของประเทศมาเลเซีย
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการเช่าซื้อของประเทศไทย เพื่อให้มีมาตรการคุ้มครองผู้เช่าซื้อในฐานะผู้บริโภคอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

1.1.1 แนวคิดเรื่องหลักเสรีภาพในการทำสัญญา

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) เป็นหลักพื้นฐานสำคัญของกฎหมายเอกชน โดยมีแนวคิดว่าคุณคละย่อมมีเสรีภาพในการกำหนดความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างกันผ่านสัญญา ซึ่งสามารถพิจารณาองค์ประกอบของเสรีภาพดังกล่าวได้ ดังนี้

ก) เสรีภาพในการทำขึ้นซึ่งสัญญา (Freedom to Make a Contract) เป็นเสรีภาพของบุคคลในการทำข้อเสนอและคำสนองเพื่อให้เกิดสัญญา ไม่ว่าจะเป็สัญญาในรูปแบบใด トラบเท่าที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ข) เสรีภาพในการเลือกคู่สัญญา (Freedom to Select the Other Party) เป็นเสรีภาพของคู่สัญญาในการเลือกว่าจะทำสัญญากับบุคคลใด และมีสิทธิที่จะไม่เข้าทำสัญญากับบุคคลที่ตนไม่ประสงค์จะทำสัญญาด้วย

ค) เสรีภาพในการกำหนดเงื่อนไขของสัญญา (Freedom to Decide the Contract Terms) บุคคลที่ประสงค์จะเข้าทำสัญญามีเสรีภาพในการกำหนดเงื่อนไขและรายละเอียดของสัญญาตามที่คู่สัญญาตกลงร่วมกัน

ง) เสรีภาพที่ไม่ต้องทำตามแบบ (Freedom from Form) เป็นเสรีภาพของบุคคลในการทำสัญญาโดยไม่ต้องอยู่ภายใต้รูปแบบที่เคร่งครัด เว้นแต่กฎหมายจะกำหนดแบบไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งในทางทฤษฎีถือว่าการไม่ทำตามแบบมิได้ทำให้สัญญาไม่เกิดขึ้น แต่กฎหมายอาจไม่รับรองหรือไม่สามารถบังคับตามสัญญานั้นได้

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติพบว่าหลักเสรีภาพในการทำสัญญาอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อคู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองต่ำกว่า โดยเฉพาะในกรณีของสัญญาสำเร็จรูปหรือสัญญาที่ผู้ประกอบการเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2541 รัฐบาลจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าในทางเศรษฐกิจ โดยการตรากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อควบคุมเนื้อหาของสัญญาที่ใช้กับผู้บริโภค

ทั้งนี้ ทฤษฎีเสรีภาพในการทำสัญญาถือหลักว่า “ความสมัครใจ” หรือ “เจตนา” (La Volonte) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดหนี้ตามสัญญา และถือว่าหนี้ที่เกิดจากสัญญาเป็นหนี้ที่ยุติธรรม เนื่องจากคู่สัญญามีเสรีภาพที่จะเลือกทำหรือไม่ทำสัญญาได้ อย่างไรก็ตาม ในสภาพสังคมเศรษฐกิจปัจจุบัน หลักดังกล่าวเริ่มถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อคู่สัญญาที่มีอำนาจต่อรองต่ำกว่า

1.1.2 แนวคิดในการคุ้มครองผู้บริโภค

การคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหลักการที่มุ่งปกป้องผู้ซื้อสินค้าและบริการจากการกระทำที่ไม่เป็นธรรมของผู้ประกอบการ โดยมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคมักถูกกำหนดขึ้นในรูปแบบของกฎหมาย เพื่อป้องกันการฉ้อโกง การเอาเปรียบ หรือการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคมีวัตถุประสงค์สำคัญในการสร้างความเป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค รวมถึงกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับสินค้าและบริการ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ความปลอดภัย หรือทรัพย์สินของผู้บริโภค เช่น สินค้าอาหารหรือรถยนต์

1.1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเสรีภาพในการทำสัญญาและข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

หลักเสรีภาพในการทำสัญญาเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายเอกชน ซึ่งเปิดโอกาสให้คู่สัญญาสามารถกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนได้โดยอิสระ อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวมิได้มีลักษณะเป็นสิทธิที่ไม่มีขอบเขต หากแต่ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดเพื่อป้องกันการเอาเปรียบ โดยเฉพาะในกรณีของสัญญาสำเร็จรูปที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีอำนาจต่อรองอย่างแท้จริง

ในบริบทของสัญญาเช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อมักอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบเชิงโครงสร้าง ส่งผลให้ข้อสัญญาบางประการอาจมีลักษณะไม่เป็นธรรม เช่น การกำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อสามารถยึดทรัพย์สินและรับเงินที่ชำระแล้วได้ทั้งหมด ดังนั้น กฎหมายจึงควรเข้ามามีบทบาทในการกำกับดูแลเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างคู่สัญญา

1.1.4 แนวคิดและที่มาในการคุ้มครองผู้บริโภค

ในอดีต การแลกเปลี่ยนสินค้าในสังคมมนุษย์เริ่มต้นจากระบบการแลกเปลี่ยนสินค้า (Barter Trade) ต่อมาเมื่อสังคมมีการพัฒนาและมีการผลิตสินค้าเพิ่มมากขึ้น จึงเกิดระบบการซื้อขายสินค้า (Sale of Goods) ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

ในช่วงแรกของการพัฒนากฎหมายซื้อขาย มีหลักสำคัญที่เรียกว่า “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Emptor) ซึ่งหมายความว่า ผู้ซื้อทำหน้าที่ต้องตรวจสอบคุณภาพของสินค้าเอง หากเกิดความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า ผู้ขายอาจไม่ต้องรับผิดชอบ หากผู้ซื้อสามารถตรวจพบความบกพร่องนั้นได้ด้วย ความระมัดระวังตามสมควร

อย่างไรก็ตาม เมื่อระบบเศรษฐกิจมีความซับซ้อนมากขึ้น ผู้บริโภคมักขาดข้อมูลและอำนาจต่อรองเมื่อเทียบกับผู้ประกอบการธุรกิจ จึงเกิดแนวคิดในการพัฒนากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อสร้างความเป็นธรรมในการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ทฤษฎีเสรีภาพในการทำสัญญา ทฤษฎีเสรีภาพในการทำสัญญาถือว่า “ความสมัครใจ” หรือ “เจตนา” ของคู่สัญญาเป็นพื้นฐานสำคัญในการก่อให้เกิดหนี้ตามสัญญา โดยคู่สัญญาต้องมีเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะเข้าทำสัญญาหรือไม่ และมีเสรีภาพในการกำหนดเงื่อนไขของสัญญาตามที่ตกลงร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ในสังคมเศรษฐกิจสมัยใหม่ แนวคิดดังกล่าวถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าอาจไม่สามารถสร้างความเป็นธรรมได้อย่างแท้จริง เนื่องจากคู่สัญญาอาจมีอำนาจต่อรองไม่เท่าเทียมกัน

2.2.2 ทฤษฎีความยุติธรรม ทฤษฎีความยุติธรรม (A Theory of Justice) ของ John Rawls เป็นแนวคิดสำคัญในปรัชญาการเมืองและกฎหมาย โดยมุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรและโอกาสในสังคม

John Rawls เป็นแนวคิดสำคัญในปรัชญาการเมืองและกฎหมาย โดยมุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรและโอกาสในสังคม แนวคิดของ Rawls เสนอว่าระบบสังคมควรจัดสรรทรัพยากรและโอกาสอย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของบุคคลที่อยู่ในฐานะเสียเปรียบในสังคม แนวคิดดังกล่าวจึงถูกนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในหลายประเทศ (Rawls, 1999)

3. หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3.3.1 กฎหมายว่าด้วยการเช่าซื้อของไทย

3.3.1.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 5 เช่าซื้อ มาตรา 572 ถึงมาตรา 574
มาตรา 572 อันว่าเช่าซื้อนั้น คือ สัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่าและให้คำมั่นว่าจะขาย
ทรัพย์สินนั้นหรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้น
เท่านั้นคราว สัญญาเช่าซื้อนั้นถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าเป็นโมฆะ

มาตรา 573 ผู้เช่าจะบอกเลิกสัญญาในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ ด้วยส่งมอบทรัพย์สินกลับคืนให้แก่
เจ้าของโดยเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง

มาตรา 574 ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กัน หรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วน
สำคัญ เจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ถ้าเช่นนั้นบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อน ให้รับเป็น
ของเจ้าของทรัพย์สิน และเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย

อนึ่ง ในกรณีกระทำผิดสัญญาเพราะผิดนัดไม่ใช้เงินซึ่งเป็นคราวที่สุดนั้น ท่านว่าเจ้าของทรัพย์สิน
ชอบที่จะรับบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อน และกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินได้ต่อเมื่อระยะเวลาใช้เงิน
ได้พ้นกำหนดไปอีกงวดหนึ่ง

3.3.1.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540

มาตรา 4 ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพหรือสัญญา
สำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝากที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพหรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูป
หรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและให้มีผลบังคับได้
เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ตีความสัญญาสำเร็จรูปไปในทาง
ที่เป็นคุณแก่ฝ่ายซึ่งมิได้เป็นผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปนั้น

3.3.1.3 ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์
เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ.2565

ข้อ 5 (4) กำหนดว่าผู้เช่าซื้อจะต้องผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติดต่อกัน และผู้ให้เช่า
ซื้อจะต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ใช้ค่าเช่าซื้อรายงวดที่ค้างชำระนั้นภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่
วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือ หากผู้เช่าซื้อละเลยไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวดังกล่าว ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะมี
สิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้

2.3.2 กฎหมายต่างประเทศ: ประเทศมาเลเซีย

ตาม กฎหมายว่าด้วยการเช่าซื้อ ปี ค.ศ.1967 (Hire-Purchase Act 1967) Section 16(1A)
กำหนดว่า ผู้ให้เช่าซื้อไม่อาจยึดรถที่เช่าซื้อในกรณีมีการผิดสัญญา เว้นแต่จะได้รับคำสั่งของศาล หากผู้ให้เช่า
เช่าซื้อฝ่าฝืน สัญญาเช่าซื้อเป็นอันเลิกกัน ผู้เช่าซื้อหลุดพ้นจากความรับผิดชอบและสามารถเรียกเงินที่ชำระไป
แล้วคืนได้ เว้นแต่มีการผ่อนชำระค้างงวดไม่เกินร้อยละ 75 และต้องผิดนัดสองงวดติดต่อกัน รวมทั้งได้รับการ
บอกกล่าวไม่น้อยกว่า 21 วันแล้ว

ภายใต้กฎหมาย Hire-Purchase Act 1967 ของประเทศมาเลเซีย เมื่อข้อพิพาทเข้าสู่
กระบวนการพิจารณาของศาล ศาลมีอำนาจในการพิจารณาถึงความเป็นธรรมของการบังคับใช้สิทธิของ
ผู้ให้เช่าซื้อ โดยอาจกำหนดมาตรการเพื่อบรรเทาความเสียหายแก่ผู้เช่าซื้อ เช่น การอนุญาตให้ชำระหนี้
ค้างชำระภายในระยะเวลาที่กำหนด การปรับโครงสร้างหนี้ หรือการกำหนดเงื่อนไขในการชำระหนี้ใหม่

อำนาจดังกล่าวสะท้อนถึงการนำหลักความเป็นธรรมเชิงกระบวนการ (Procedural fairness) มาปรับใช้ในระบบกฎหมาย เพื่อป้องกันมิให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบอย่างไม่สมเหตุสมผล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สินีนาฏ หมวดมณี (2559) ศึกษาเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายในกระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อ โดยมุ่งศึกษากระบวนการยึดรถหลังจากผู้เช่าซื้อผิดสัญญา รวมถึงกระบวนการเข้าครอบครองทรัพย์สินของผู้ให้เช่าซื้อภายหลังการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ

ในทางตำราและแนวคำพิพากษาเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อ ยังปรากฏความไม่ชัดเจนในประเด็นสิทธิของผู้ให้เช่าซื้อในการบอกเลิกสัญญาและรับเงินที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระไปแล้ว โดยเฉพาะประเด็นว่าเมื่อมีการบอกเลิกสัญญาแล้ว คู่สัญญาควรต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิมเพียงใด หรือผู้ให้เช่าซื้อสามารถรับเงินดังกล่าวได้ทั้งหมดในลักษณะของเบี้ยปรับหรือไม่

ทั้งนี้ แนวคำพิพากษาของศาลไทยในประเด็นดังกล่าวยังไม่เป็นเอกภาพ โดยบางแนววินิจฉัยให้สิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อในการรับเงินที่ชำระแล้วทั้งหมด ขณะที่บางแนวเห็นว่าเงินดังกล่าวมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับซึ่งอาจถูกปรับลดได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 383 ความไม่ชัดเจนดังกล่าวสะท้อนถึงช่องว่างของกฎหมายที่ยังขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาวิเคราะห์เอกสารทางกฎหมาย (Documentary Research) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การศึกษาวิเคราะห์เอกสารมุ่งศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเช่าซื้อ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565 ตลอดจนศึกษากฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะกฎหมายเช่าซื้อของประเทศมาเลเซียตาม Hire Purchase Act 1967 เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่

1. นักวิชาการด้านกฎหมาย
2. นักกฎหมายภาคปฏิบัติหรือทนายความ
3. ผู้บริโภคทั่วไปที่ใช้บริการเช่าซื้อ
4. ผู้เช่าซื้อที่เคยประสบปัญหาการถูกยึดรถคืน

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสะท้อนปัญหาในทางปฏิบัติและใช้ประกอบการเสนอแนะแนวทางปรับปรุงกฎหมายเช่าซื้อของประเทศไทย

แม้ว่าการเก็บข้อมูลภาคสนามจะดำเนินการในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา แต่ลักษณะของสัญญาเช่าซื้อและโครงสร้างทางกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ดังนั้น ปัญหาที่ปรากฏในพื้นที่ดังกล่าวจึงสามารถสะท้อนภาพรวมของระบบกฎหมายเช่าซื้อในระดับประเทศได้ในระดับหนึ่ง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยมุ่งศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าครอบครองของผู้ให้เช่าซื้อในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่างวดตามสัญญา โดยเฉพาะกรณีที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระค่างวดไปแล้วมากกว่ากึ่งหนึ่งของมูลค่าทรัพย์สิน การศึกษาครอบคลุมการวิเคราะห์บทบัญญัติกฎหมาย แนวคำพิพากษา และมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย รวมทั้งการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เช่าซื้อพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก, แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งเป็นวิธีการเก็บข้อมูลซึ่งได้กำหนดประเด็นต่างๆไว้ล่วงหน้าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็น หรือการตอบคำถามตามแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งคำถามออกเป็น ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ, นักปฏิบัติ (ทนายความ)

(1) ผู้ให้เช่าซื้อชำระค่างวดมาแล้วก็เปอร์เซ็นต์ถึงควรจะยึดหรือไม่ยึด ซึ่งในปัจจุบันไม่ได้มีกำหนดเป็นตัวบทกฎหมายอย่างชัดเจน หากเพียงไม่ผ่อนชำระเกิน 3 งวดก็โดนยึดทรัพย์นั้นสิน ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร

ตัวอย่าง กฎหมายประเทศมาเลเซีย ตามกฎหมายว่าด้วยการเช่าซื้อปี 1967 section 16 (1A) กำหนดว่า ผู้ให้เช่าซื้อไม่อาจยึดรถที่เช่าซื้อในกรณีมีการผิดสัญญา เว้นแต่มีการผ่อนชำระค่างวดไม่ครบร้อยละ 75 และต้องผิดนัดสองงวดติดต่อกัน รวมถึงได้รับการบอกกล่าวไม่น้อยกว่า 21 วันแล้ว

(2) การที่กฎหมายอนุญาตให้ผู้ให้เช่าซื้อยึดรถที่เช่าซื้อคืนคุณเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 574 อย่างไร

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 574 ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กัน หรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ เจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ถ้าเช่นนั้นบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อน ให้รับเป็นของเจ้าของทรัพย์สินและเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย

(3) ตามข้อ 2. ควรจะแก้ไขหรือไม่ เอาเปรียบผู้บริโภคหรือไม่ แล้วจะพัฒนากฎหมายอย่างไร ควรกำหนดหรือไม่ว่าหากชำระมาแล้วเกิน 70% ห้ามยึดเว้นแต่ได้รับคำสั่งจากศาล

(4) ในกรณีที่หลังจากยึดรถแล้วผู้ให้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบในค่าขาดราคาคุณเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร ค่าขาดราคาไม่ได้ปรากฏชัดเจนในตัวบทกฎหมาย ควรพัฒนาเป็นตัวบทกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคหรือไม่อย่างไร

การเรียกค่าขาดราคา สัญญากำหนดให้ผู้เช่าซื้อรับผิดชำระส่วนต่างหากขายทอดตลาด ได้ต่ำกว่าหนี้คงค้างถือเป็นการกำหนดค่าเสียหายล่วงหน้า (เบี้ยปรับ) จึงใช้มาตรา 379 และ 383 ควบคุม

มาตรา 379 ถ้าลูกหนี้สัญญาแก่เจ้าหนี้ว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งเป็นเบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้ก็ดี หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควรก็ดี เมื่อลูกหนี้ผิดนัดก็ให้รับเบี้ยปรับ ถ้าการชำระหนี้อันจะพึงทำนั้นได้แก่ดเว้นการอันใดอันหนึ่ง หากทำการอันนั้นฝ่าฝืนมูลหนี้เมื่อใด ก็ให้รับเบี้ยปรับเมื่อนั้น

มาตรา 383 ถ้าเบี้ยปรับที่รับนั้นสูงเกินส่วน ศาลจะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรก็ได้ ในกรณีที่วินิจฉัยว่าสมควรเพียงใดนั้น ท่านให้พิจารณาถึงทางได้เสียของเจ้าหนี้ทุกอย่างอันชอบด้วย

กฎหมาย ไม่ใช่แต่เพียงทางได้เสียในเชิงทรัพย์สิน เมื่อได้ใช้เงินตามเบี้ยปรับแล้ว สิทธิเรียกร้องขอลดก็เป็นอันขาดไป

2. แบบสัมภาษณ์ผู้เช่าซื้อทั่วไป (ตอบผ่าน Google form)

ผลการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยเชิงคุณภาพเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อกรณียึดรถคืน” พบว่า มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเช่าซื้อของประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองผู้เช่าซื้อ และก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างคู่สัญญา โดยเฉพาะในประเด็นการยึดรถคืนและภาระหนี้ค่าขาดราคา

ประการแรก ปัญหาความไม่เป็นธรรมในการยึดรถคืน กฎหมายไทยยังให้อำนาจผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาและกลับเข้าครอบครองรถที่เช่าซื้อได้ แม้ผู้เช่าซื้อจะผ่อนชำระค่างวดมาแล้วในสัดส่วนที่สูงจากการสัมภาษณ์ผู้เช่าซื้อที่เคยถูกยึดรถ พบว่า ส่วนใหญ่ได้ชำระค่างวดไปแล้วเกินกว่าร้อยละ 80 ของมูลค่าตามสัญญา สะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายยังยึดหลักความศักดิ์สิทธิ์ของสัญญาในระดับสูง และอาจก่อให้เกิดความเสียหายเปรียบต่อผู้บริโภคในสัญญาสำเร็จรูป

ประการที่สอง ภาระหนี้ค่าขาดราคา ผู้เช่าซื้อที่ถูกยึดรถยังคงต้องรับผิดชอบชำระค่าขาดราคาภายหลังการขายทอดตลาดรถ ซึ่งในทางปฏิบัติมักเป็นจำนวนเงินที่สูงและสร้างภาระทางการเงินแก่ผู้บริโภค เนื่องจากยังไม่มียกเว้นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การคำนวณค่าขาดราคาไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลในการกระจายความเสียหายระหว่างคู่สัญญา

ประการที่สาม ผลการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ พบว่า กฎหมายของประเทศมาเลเซียมีมาตรการคุ้มครองผู้เช่าซื้อที่ชัดเจนมากกว่า โดยกำหนดว่าหากผู้เช่าซื้อชำระเงินต้นเกินร้อยละ 75 ของมูลค่าตามสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถยึดรถคืนได้โดยลำพัง แต่ต้องได้รับคำสั่งศาลก่อน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้เช่าซื้อ

ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของหลักเสรีภาพในการทำสัญญาในบริบทของสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งในทางปฏิบัติอาจนำไปสู่ความไม่สมดุลระหว่างคู่สัญญา โดยเฉพาะเมื่อผู้เช่าซื้อไม่มีอำนาจต่อรองอย่างแท้จริง ดังนั้น การนำกลไกทางกฎหมายเข้ามากำกับดูแลจึงมีความจำเป็นเพื่อสร้างความเป็นธรรมในเชิงโครงสร้าง

สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลทั้งสี่กลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ นักปฏิบัติทางกฎหมาย ผู้เช่าซื้อทั่วไป และผู้เช่าซื้อที่เคยถูกยึดรถ พบความคิดเห็นสอดคล้องกันถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกฎหมายเช่าซื้อของประเทศไทย

(1) ประเด็นการยึดรถเมื่อชำระหนี้ในสัดส่วนที่สูง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าการอนุญาตให้ผู้ให้เช่าซื้อยึดรถคืนได้โดยไม่คำนึงถึงสัดส่วนเงินที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระไปแล้ว เป็นมาตรการที่ไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะกรณีที่ผู้เช่าซื้อผ่อนชำระมาแล้วเป็นจำนวนมาก เช่น เกินกว่าร้อยละ 80 ของมูลค่าตามสัญญา

(2) ประเด็นความรับผิดชอบในค่าขาดราคา ผู้เชี่ยวชาญและนักปฏิบัติทางกฎหมายส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการเรียกค่าขาดราคาโดยไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือเพดานความรับผิดชอบที่ชัดเจน เนื่องจากผู้เช่าซื้อซึ่งสูญเสียทรัพย์สินไปแล้วต้องรับภาระหนี้สินเพิ่มเติมหลังการขายทอดตลาด ข้อมูลจากผู้เช่าซื้อที่เคยถูก

ยี่ตรถยังสะท้อนว่า ภาระหนี้ส่วนขาดราคาหลังการขายทอดตลาดมักอยู่ในช่วงหลักหมื่นถึงหลักแสนบาท ซึ่งเป็นภาระทางการเงินที่เกิดขึ้นจริง

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

(1) การศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ให้เช่าซื้อในการกลับเช่าครอบครองรถ ผลการศึกษาพบว่า ภายใต้กฎหมายไทย ผู้ให้เช่าซื้อสิทธิในการบอกเลิกสัญญาและกลับเช่าครอบครองรถได้ เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่างวดติดต่อกัน 3 งวด และได้รับหนังสือบอกกล่าวให้ชำระหนี้ภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 30 วัน หากผู้เช่าซื้อไม่ปฏิบัติตาม ผู้ให้เช่าซื้อสามารถบอกเลิกสัญญาและกลับเช่าครอบครองรถได้

ภายหลังจากการกลับเช่าครอบครองรถ ผู้ให้เช่าซื้อสามารถนำรถออกขายทอดตลาดหรือประมูลได้ โดยต้องแจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน หากราคาขายสูงกว่ามูลหนี้คงค้างต้องคืนส่วนต่างให้แก่ผู้เช่าซื้อ แต่หากราคาขายต่ำกว่ามูลหนี้คงค้าง ผู้เช่าซื้อยังคงต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดนั้น

(2) การเปรียบเทียบกฎหมายเช่าซื้อระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ผลการศึกษาเปรียบเทียบพบว่ากฎหมายเช่าซื้อของประเทศไทยและประเทศมาเลเซียมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

ประเทศไทยให้อำนาจผู้ให้เช่าซื้อยี่ตรถคืนได้เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่างวดติดต่อกัน 3 งวดและได้รับหนังสือบอกกล่าวแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งศาล ขณะที่ประเทศมาเลเซียใช้กฎหมายเฉพาะคือ Hire Purchase Act 1967 ซึ่งกำหนดว่าหากผู้เช่าซื้อชำระเงินต้นเกินร้อยละ 75 ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลก่อนการยี่ตรถคืน

มาตรการดังกล่าวช่วยให้ผู้เช่าซื้อที่ผ่อนชำระมาแล้วเป็นจำนวนมากมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลก่อนการยี่ตรถ

(3) แนวทางการปรับปรุงกฎหมายเช่าซื้อ

ผลการวิจัยเสนอให้ปรับปรุงกฎหมายในสองประเด็นสำคัญ ได้แก่ ประการแรก ควรกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการกลับเช่าครอบครองรถ โดยกำหนดว่า หากผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินตามสัญญาเช่าซื้อแล้วเกินกว่าร้อยละ 70 ผู้ให้เช่าซื้อจะไม่สามารถยี่ตรถคืนได้โดยลำพัง เว้นแต่จะได้รับคำสั่งศาล ทั้งนี้เงินที่ใช้ในการคำนวณควรรวมถึงเงินดาวน์ เงินจอง และเงินอื่นใดที่ได้ชำระตามสัญญา

ประการที่สอง ควรกำหนดบทบัญญัติกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเรียกค่าขาดราคาภายหลังการขายทอดตลาดรถ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการคำนวณความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อให้มีความเป็นธรรม โดยคำนึงถึงจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระไปแล้วและความเสียหายที่แท้จริงของผู้ให้เช่าซื้อ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายเช่าซื้อของประเทศไทยยังคงให้ความสำคัญกับหลักเสรีภาพในการทำสัญญาในระดับสูง ขณะที่มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคยังมีข้อจำกัด

1. ความขัดแย้งระหว่างหลักเสรีภาพในการทำสัญญากับการคุ้มครองผู้บริโภค ปัญหาสำคัญของการเช่าซื้อในประเทศไทย คือ ความขัดแย้งระหว่างหลักเสรีภาพในการทำสัญญากับหลักความเป็นธรรมในการคุ้มครองผู้บริโภค เนื่องจากสัญญาเช่าซื้อส่วนใหญ่เป็นสัญญาสำเร็จรูปที่ผู้บริโภคไม่สามารถต่อรองเงื่อนไขได้

2. ความจำเป็นในการกำหนดเกณฑ์การเข้าสู่กระบวนการศาล การศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศมาเลเซียแสดงให้เห็นว่าการกำหนดเกณฑ์สัดส่วนเงินที่ชำระแล้วก่อนการยึดรถ เป็นมาตรการที่สามารถสร้างความสมดุลระหว่างคู่สัญญาได้ การกำหนดเกณฑ์ร้อยละ 70 ในกฎหมายไทยจะทำให้ศาลเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาหาทางออกที่เหมาะสมระหว่างคู่สัญญา

3. การควบคุมความรับผิดในค่าขาดราคา แม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 383 จะให้อำนาจศาลในการลดเบี้ยปรับได้หากเห็นว่าสูงเกินส่วน แต่ในทางปฏิบัติยังขาดมาตรฐานที่ชัดเจน จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกค่าขาดราคาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายเช่าซื้อของประเทศไทยยังคงยึดโยงกับหลักเสรีภาพในการทำสัญญา เป็นสำคัญ ส่งผลให้ผู้ให้เช่าซื้อมีอำนาจในการบอกเลิกสัญญาและกลับเข้าครอบครองรถได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาของศาล แม้ว่าผู้เช่าซื้อจะได้ชำระค่างวดไปแล้วเป็นจำนวนมากก็ตาม สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลของอำนาจต่อรองระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภค เนื่องจากสัญญาเช่าซื้อส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นสัญญาสำเร็จรูป (Standard Form Contract) ซึ่งผู้เช่าซื้อมีโอกาสจำกัดในการต่อรองเงื่อนไขของสัญญา เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศมาเลเซีย พบว่า Hire Purchase Act 1967 ได้กำหนดกลไกคุ้มครองผู้เช่าซื้อไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดให้ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินไปแล้วเกินร้อยละ 75 ของมูลค่าตามสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องขอคำสั่งจากศาลก่อนการยึดรถคืน กลไกดังกล่าวถือเป็นการนำหลักกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย (Due Process of Law) มาใช้เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่คู่สัญญา ดังนั้น การกำหนดเกณฑ์สัดส่วนการชำระเงิน เช่น ร้อยละ 70 ของมูลค่าตามสัญญา เพื่อให้การยึดรถต้องผ่านการพิจารณาของศาลก่อน จึงเป็นแนวทางที่สามารถสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองผู้บริโภคและสิทธิของผู้ประกอบการได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยเห็นควรเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเช่าซื้อของประเทศไทย ดังนี้

1. ควรกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการกลับเข้าครอบครองรถที่เช่าซื้อ โดยกำหนดว่า หากผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินตามสัญญาเช่าซื้อแล้วเกินกว่าร้อยละ 70 ของมูลค่าตามสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะไม่สามารถยึดรถคืนได้ เว้นแต่จะได้รับคำสั่งศาล โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าวในวรรคสามของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574 และในประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ.2565 ข้อ 5 (4)

2. ควรกำหนดบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกค่าขาดราคาภายหลังการยึดรถคืนให้มีความชัดเจน โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการคำนวณความรับผิดของผู้เช่าซื้อให้คำนึงถึงจำนวนเงินที่ได้ชำระไปแล้ว รวมถึงความเสื่อมราคาของรถและความเสียหายที่แท้จริงของผู้ให้เช่าซื้อ การปรับปรุงกฎหมายเช่าซื้อดังกล่าวจะช่วยสร้างความสมดุลในความสัมพันธ์ตามสัญญา เพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการยึดรถ และลดข้อพิพาทเกี่ยวกับการเรียกค่าขาดราคาในทางปฏิบัติ

3. นอกจากการกำหนดให้การยึดรถต้องได้รับคำสั่งศาลแล้ว ควรส่งเสริมให้มีระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนการดำเนินคดี เพื่อเปิดโอกาสให้คู่สัญญาสามารถตกลงกันได้โดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล อันจะช่วยลดภาระของศาลและเพิ่มประสิทธิภาพในการระงับข้อพิพาท

เอกสารอ้างอิง

สินีนานู หมวดมณี. (2559). ปัญหาทางกฎหมายในกระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

European Commission. (2020). Consumer credit directive and consumer protection policies. <https://ec.europa.eu>

Hire Purchase Act 1967. (1967). Laws of Malaysia: Hire Purchase Act 1967 (Act 212). Kuala Lumpur: The Commissioner of Law Revision, Malaysia.

McKendrick, E. (2020). Contract law: Text, cases, and materials (9th ed.). Oxford University Press.

Rawls, J. (1999). A theory of justice (Rev. ed.). Harvard University Press.